

ВІДМЕЖУВАННЯ КАТЕГОРІЙ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ВІД СУМІЖНИХ КАТЕГОРІЙ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ

DISTINCTION OF CATEGORY OF CORPORATE RIGHTS FROM RELATED CATEGORIES: CONCEPTUAL APPROACHES

Леонов К.Ю., здобувач відділу

проблем цивільного, трудового і підприємницького права

Інститут держави і права імені В.М. Корецького Національної академії наук України

Статтю присвячено дослідженню основних підходів з приводу розмежування категорії корпоративних прав від суміжних правових категорій. Автор звертає увагу на категорію корпоративних інтересів та їх зіставлення з корпоративними правами. Одночасно зазначається, що найбільш обґрунтованим є підхід, відповідно до якого корпоративні інтереси відображають суб'єктивні бажання, прагнення, завдання, які переслідують конкретні учасники корпоративних відносин індивідуально або колективно. Окрема увага зосереджена на проблемі розмежування корпоративних прав із правами власника (співвласника, засновника) приватного підприємства. Водночас попри плюралізм наукових концепцій, існування корпоративних відносин в приватних підприємствах підтримується судовими органами. У статті підсумовується те, що підприємство, засноване на приватній власності двох або більше осіб, може бути корпоративним, але тільки у випадку дотримання умов, передбачених ст. 167 Господарського кодексу України (далі – ГК України), а саме: а) майно, яким сформовано статутний капітал приватного підприємства, є власністю підприємства, а не його засновників; б) статутний капітал приватного підприємства поділений на частки.

Автор зазначає, що певна подібність до корпоративних прав існує й у відносинах між співвласниками багатоквартирного будинку, в якому створено об'єднання співвласників багатоквартирного будинку. У зв'язку з чим формуються концептуальні підходи щодо подібності та відмінності між цими правовими категоріями.

Науковий інтерес також має зіставлення понять корпоративних прав з поняттям частки у статутному капіталі товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю. Ці категорії є взаємопов'язаними, але не тотожними.

У цілому можна констатувати, що хоча проблематика корпоративних відносин є надзвичайно актуальною як в теоретичному, так і практичному аспектах, правова доктрина до сьогодні не напрацювала універсальних загальноприйнятих підходів до розмежування корпоративних прав з суміжними правовими категоріями, що негативно впливає на ефективність реалізації та захисту цих прав.

Ключові слова: корпоративні права, корпоративні інтереси, право власності, частка, господарське товариство, акціонерне товариство, приватне підприємство, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, статутний капітал.

The article is devoted to the study of the main approaches to the distinction of the category of corporate rights from related categories. The author draws attention to the category of corporate interests and their comparison with corporate rights. It is noted that the most reasonable is the approach according to which corporate interests reflect the subjective desires, aspirations, tasks pursued by specific participants in corporate relations individually or collectively.

Particular attention is focused on the problem of distinguishing corporate rights from the rights of the owner (co-owner, founder) of a private enterprise. At the same time, despite the pluralism of scientific concepts, the existence of corporate relations in private enterprises is supported by the judiciary. The article concludes that an enterprise based on the private property of two or more persons may be corporate, but only if the conditions provided for in Art. 167 of the Civil Code of Ukraine, namely: a) the property, which formed the authorized capital of a private enterprise, is the property of the enterprise, not its founders; b) the authorized capital of a private enterprise is divided into shares.

The author notes that a certain similarity to corporate rights exists in the relationship between the co-owners of an apartment building, which created an association of co-owners of an apartment building. In this regard, conceptual approaches to the similarities and differences between these legal categories are formed.

Research is also of interest in comparing the concepts of corporate rights with the concept of share in the authorized capital of a limited or additional liability company. These categories are interrelated but not identical.

In general, it can be stated that although the issue of corporate relations is extremely relevant in both theoretical and practical aspects, legal doctrine has not yet developed universal generally accepted approaches to distinguishing corporate rights from related legal categories, which negatively affects the effectiveness of implementation and protection of these rights.

Key words: corporate rights, corporate interests, property rights, share, business partnership, joint-stock company, private enterprise, association of apartment building co-owners, authorized capital.

Постановка проблеми. Одним із важливих шляхів до вирішення багатьох неузгодженостей у корпоративному законодавстві та практиці має стати сучасна правова доктрина корпоративних прав, як об'єкта цивільних правовідносин. На підставі наукових методів дослідження варто напрацювати сучасне доктринальне розуміння поняття корпоративних прав, його змісту, структури, співвідношення та розмежування з іншими суміжними правовими категоріями. Крім того, національна правова доктрина, виходячи з об'єктивних потреб суспільних відносин, повинна напрацьовувати рекомендації та пропозиції, спрямовані на вдосконалення вітчизняного корпоративного законодавства, усунення існуючих колізій та прогалин з метою якнайкращого захисту прав усіх учасників корпоративних правовідносин.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проаналізувавши дослідження із цієї тематики, можна визначити, що проблема відмежування корпоративних прав від суміжних категорій досі не вирішена, хоча певні

аспекти у цьому напрямку розглядаються досить суттєво. Проблематика розкривається у працях таких науковців, як: М.К. Богущ, О.М. Вінник, В.М. Кравчук, С.С. Кравченко, О.С. Пилипенко, А.В. Сороченко, А.В. Чайковська, Д.М. Чечот та інші. Більшість термінів, використаних у цій роботі, є результатом аналізу законодавства.

Мета і завдання наукової статті – відмежувати категорію корпоративних прав від суміжних правових категорій та визначити можливі шляхи розв'язання вказаної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Всебічне і повне дослідження корпоративних прав як об'єкта цивільних правовідносин обумовлює проведення розмежування цього явища з іншими правовими категоріями, що є близькі за змістом або пов'язані з ним. У цьому зв'язку варто звернути увагу на категорію корпоративних інтересів та їх зіставлення з корпоративними правами.

Проблема загального розуміння поняття «інтерес», «охоронюваний законом інтерес», а також розмежування таких інтересів з суб'єктивними правами не є новою

для вітчизняної науки. В нормативно-правових актах України доволі поширеним є використання словосполучення «захист прав та законних інтересів» й подібних до нього. Відсутність чіткого розуміння відмінностей між правами та інтересами призводило до проблем у правозастосуванні та неоднаковості судової практики, зокрема, й у справах, що виникають з корпоративних правовідносин.

Важливим кроком до тлумачення сутності «охоронюваного законом інтересу» стало рішення Конституційного Суду України № 18-рп/2004 від 01.12.2004 року щодо офіційного тлумачення окремих положень ч. 1 ст. 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес). У рішенні підкреслюється, що чітке розмежування понять «інтерес» (у вузькому розумінні) і «суб'єктивне право» набуває особливого значення. Як вказав Конституційний Суд України, і те, й інше опосередковується об'єктивним правом, гарантується та охороняється державою. Зокрема, і суб'єктивне право, і пов'язаний з ним інтерес є дозволами. Але перше є особливим дозволом, тобто дозволом, що відображається у відомій формулі: «Дозволено все, що передбачено у законі», а друге – простим дозволом, тобто дозволом, до якого можна застосовувати не менш відоме правило: «Дозволено все, що не забороняється законом». Інтерес, навіть перебуваючи під охороною закону чи права, на відміну від суб'єктивного права, не має такої правової можливості, як останнє, оскільки не забезпечується юридичним обов'язком іншої сторони. Законний інтерес відбиває лише легітимне прагнення свого носія до того, що не заборонено законом, тобто тільки його бажання, мрія, потяг до нього, а отже, й не юридичну, а фактичну (соціальну) можливість. Це прагнення у межах сфери правового регулювання до користування якимсь конкретним матеріальним або нематеріальним благом. Відмінність такого блага від блага, яке охоплюється змістом суб'єктивного права, полягає у тому, що користування благом, на яке особа має право, визначається можливістю в рамках закону, а до якого має законний інтерес – без вимог певних дій від інших осіб або чітко встановлених меж поведінки [1].

Виходячи з наведеного підходу, Конституційний Суд України розглянув співвідношення інтересів акціонера з інтересами акціонерного товариства. Так, на переконання Суду, легітимний інтерес акціонерного товариства не є простою сукупністю законних інтересів його акціонерів. Індивідуальні інтереси останніх, як правило, відрізняються суперечливістю, а нерідко й конфліктністю, оскільки спрямовуються на пошук і використання або створення шляхів і засобів для задоволення різних за обсягом і змістом потреб та відрізняються різними мотивами у таких бажаннях і прагненнях. Не можуть бути завжди тотожними інтереси власника однієї акції та інтереси держателя контрольного пакета акцій, лабільні інтереси міноритарного (дрібного) акціонера, стратегічні інтереси акціонерного товариства у цілому.

Якщо Конституційний Суд України розглядає «охоронюваний законом інтерес» з точки зору суб'єктивного підходу, тобто як прагнення конкретного суб'єкта, то деякі науковці у своїх працях відстоюють об'єктивний характер інтересів [2, с. 29]. М.К. Богуш наполягає на залежності інтересу від об'єктивних умов існування суб'єктів. Об'єктивними умовами, які на думку вченого впливають на інтереси учасників корпоративних відносин, можуть бути наступні: економічні показники діяльності корпорації, основні пріоритетні напрями її діяльності, професіоналізм менеджменту, відповідність стратегії управління корпорації напрямкам її діяльності, соціальна політика в корпорації тощо [3, с. 104].

Натомість А.В. Чайковська пропонує визначати корпоративні інтереси як прагнення учасників корпоративних відносин до користування певними матеріальними та/або нематеріальними корпоративними та пов'язаними з ними благами [4, с. 139].

Корпоративні інтереси часто розглядаються як фактори, що здатні спричинити корпоративні конфлікти. Як вказує О.М. Вінник, такі конфлікти виникають між суб'єктами корпоративних відносин як носіями корпоративних (загальнокорпоративних та індивідуально-корпоративних інтересів) щодо об'єктів таких відносин (майна та прибутку товариства, управління його справами, інформації товариства, можливостей товариства). Учена відмічає, що виникнення корпоративних конфліктів безпосередньо пов'язане із зіткненням інтересів різних категорій учасників таких відносин:

(а) на етапі створення товариства – інтересів засновників;

(б) у процесі функціонування товариства – інтересів товариства, що діє в особі його органів чи уповноважених на ведення справ товариства учасників та інтересів останніх, інтересів окремих учасників та їх груп (інтереси учасника, який має можливість контролювати товариство завичай відмінні від інтересів дрібних акціонерів);

(в) на етапі припинення товариства шляхом ліквідації (між товариством та його учасниками – щодо розподілу майна товариства між учасниками після покриття заборгованості перед кредиторами відповідно до встановленої законом черговості) та реорганізації (щодо сплати незгідним з реорганізацією учасникам грошового еквівалента їх частки в статутному капіталі товариства, що визнає реорганізацію, та визначення частки згодних з реорганізацією учасників у товаристві (товариствах), що залишається (залишаються) чи виникає (виникають) у процесі реорганізації) [5, с. 408].

На нашу думку, найбільш обґрунтованим є підхід, відповідно до якого корпоративні інтереси відображають суб'єктивні бажання, прагнення, завдання, які переслідують конкретні учасники корпоративних відносин індивідуально або колективно. Ці інтереси залежать від багатьох чинників та, як наслідок, можуть бути класифіковані на різні групи. Корпоративні інтереси можуть бути спрямовані як на досягнення певних матеріальних результатів, так і на отримання благ чи задоволення потреб нематеріального характеру. Оскільки природа інтересу має суб'єктивний характер, інтереси особи можуть мати як правомірну, так і неправомірну спрямованість.

Натомість корпоративні права можна розглядати як легітимізовані державою найбільш значущі правомірні інтереси учасників корпоративних відносин. Важливою ознакою корпоративних прав є те, що вони в сукупності забезпечують дотримання балансу між різновекторними суб'єктивними інтересами усіх учасників корпоративних відносин. Корпоративні права, на відміну від корпоративних інтересів, мають нормативний характер, тобто прямо визначені в нормативно-правових актах України, що робить більш ефективним механізм їх захисту в судовому порядку.

Ще одним дискусійним питанням є розмежування корпоративних прав із правами власника (співвласника, засновника) приватного підприємства.

У ст. 63 ГК України передбачено, що в Україні підприємство може діяти серед іншого у формі приватного підприємства, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи). Відповідно до ст. 113 ГК України приватним підприємством визнається підприємство, що діє на основі приватної власності одного або кількох громадян, іноземців, осіб без громадянства та його (їх) праці чи з використанням найманої праці. Приватним є також підприємство, що діє на основі приватної власності суб'єкта господарювання – юридичної особи [6].

У науковій літературі питання наявності корпоративних прав у приватному підприємстві є дискусійним. Так, О.С. Пилюпенко вважає, що корпоративні права можуть виникати щодо різних організаційно-правових форм суб'єктів господарювання: АТ, ТОВ, приватних та дочірніх підприємств тощо [7, с. 32].

Натомість інші вчені вбачають наявність корпоративних прав виключно в акціонерних товариствах (або в акціонерних, а також ТОВ та ТДВ). Зокрема, А.В. Сороченко пропонує використовувати термін «квазікорпоративні права» до прав особи, яка у встановленому законом порядку зробила внесок до статутного капіталу/передала майно до майнової бази господарської організації (крім АТ, ТОВ та ТДВ), що не є корпорацією [8, с. 4].

Водночас попри плюралізм наукових концепцій, існування корпоративних відносин в приватних підприємствах підтримується судовими органами. Зокрема в абз. 2 п. 1.1 Постанови Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин» № 4 від 25 лютого 2016 р. вказується, що при визначенні підвідомчості справ цієї категорії судам слід враховувати, що з огляду на системний аналіз положень ст. 84 ЦК України, ч. 5 ст. 63, ч. 1 та 3 ст. 167 ГК України, Закону України «Про господарські товариства», Закону України «Про акціонерні товариства», ст. ст. 1, 19 і ч. 1, 6 ст. 20 Закону України «Про фермерське господарство», ст. ст. 6, 8, 19 та 21 Закону України «Про кооперацію» корпоративні відносини виникають, зокрема, у господарських товариствах, виробничих кооперативах, фермерських господарствах, приватних підприємствах, заснованих на власності двох або більше осіб [9].

Складність в цьому питанні зумовлена недоліками законодавчої техніки, через які правовий статус приватних підприємств є недостатньо визначеним. Так, відповідно до ч. 3 ст. 63 ГК України, залежно від способу утворення (здусування) та формування статутного капіталу в Україні, діють підприємства унітарні та корпоративні. Однак, стосовно приватного підприємства законодавець не дає чіткого бачення, до якого саме виду його можна віднести.

У ч. 4 ст. 63 ГК України вказується, що унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який призначається (обирається) засновником (наглядовою радою такого підприємства у разі її утворення), керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, розв'язує питання реорганізації та ліквідації підприємства. Унітарними є підприємства державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника [6].

З цього випливає, що підприємство, засноване на приватній власності засновника, повинно бути визначено як унітарне. До того ж засновник буде мати стосовно підприємства певний обсяг майнових прав, однак, через положення ч. 4 ст. 63 ГК України такі права не можуть бути класифіковані як корпоративні. Зауважимо, що в науковій літературі зустрічаються підходи щодо наявності корпоративних прав і у засновників унітарних підприємств [10, с. 9]. Проте, на нашу думку, така позиція є недостатньо обґрунтованою. Так, з іншого боку, ч. 5 ст. 63 ГК України розкриває зміст корпоративних підприємств, під якими розуміються підприємства, утворені, як правило, двома або більше засновниками за їхнім спільним рішенням (договором), що діють на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб [6].

Наведене положення дозволяє дійти висновку, що підприємство, засноване на приватній власності двох або більше осіб, може бути корпоративним, але тільки у випадку дотримання умов, передбачених ст. 167 ГК України, тобто якщо:

а) майно, яким сформовано статутний капітал приватного підприємства, є власністю підприємства, а не його засновників; б) статутний капітал приватного підприємства поділений на частки.

Певна подібність до корпоративних прав існує й у відносинах між співвласниками багатоквартирного будинку, в якому створено об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ). Правовий статус таких об'єднань регламентується Законом України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» № 2866-III від 29 листопада 2001 року. У ст. 1 цього Закону вказано, що об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку є юридична особа, створена власниками квартир та/або нежитлових приміщень багатоквартирного будинку для сприяння використанню їхнього власного майна та управління, утримання і використання спільного майна.

Згідно з ст. 4 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» об'єднання створюється для забезпечення і захисту прав співвласників та дотримання їхніх обов'язків, належного утримання та використання спільного майна, забезпечення своєчасного надходження коштів для сплати всіх платежів, передбачених законодавством та статутними документами. Об'єднання створюється як не підприємницьке товариство для здійснення функцій, визначених законом. Об'єднання є неприбутковою організацією і не має на меті одержання прибутку для його розподілу між співвласниками [11].

Співвласники будинку, в якому створене ОСББ, відповідно до ст. 14 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» мають право: брати участь в управлінні об'єднанням у порядку, визначеному Законом «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» і статутом об'єднання; обирати та бути обраним до складу статутних органів об'єднання; знайомитися з протоколами загальних зборів, робити з них виписки; одержувати в установленому порядку інформацію про діяльність об'єднання; вимагати від статутних органів захисту своїх прав та дотримання співвласниками правил добросусідства; одержувати в установленому статутом порядку інформацію про діяльність асоціації.

До того ж у випадку ліквідації об'єднання кошти, що залишилися після задоволення вимог кредиторів, розподіляються між усіма співвласниками пропорційно до загальної площі квартири (квартир) та/або нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку, що перебувають у їхній власності.

Отже, схожість між корпоративними правами та правами співвласника багатоквартирного будинку, в якому створене ОСББ, полягає в тому, що:

- а) і господарське товариство, і ОСББ виступають юридичними особами;
- б) в обох випадках органи управління юридичної особи формуються самими учасниками, але головним органом є загальні збори;
- в) в обох випадках в учасника або співвласника виникають права та обов'язки щодо юридичної особи, наприклад, право брати участь в управлінні, право одержувати інформацію про діяльність юридичної особи, право голосувати на зборах тощо.
- г) у випадку ліквідації юридичної особи, кошти, що залишилися після задоволення вимог кредиторів, розподіляються між учасниками (співвласниками).

Проте, на нашу думку, попри певну схожість права співвласника стосовно ОСББ не можна вважати корпоративними. Ключові відмінності між ними полягають у наступному:

- а) корпоративні права набуваються шляхом придбання частки в статутному капіталі юридичної особи. Натомість співвласник набуває прав і обов'язків щодо ОСББ, придбавши в приватну власність нерухоме майно, що розташоване в багатоквартирному будинку, в якому створене ОСББ;
- б) майно, передане до статутного капіталу юридичної особи в якості внеску, стає власністю цієї юридичної особи.

Натомість майно, придбання якого надає особі статусу співвласника в ОСББ, належить тільки цій особі й не передається у власність ОСББ;

в) в окремих випадках набуття корпоративних прав пов'язане з отриманням згоди від інших учасників юридичної особи. Натомість права співвласника виникають автоматично, незалежно від згоди на це інших співвласників;

г) ключовою правомочністю, що входить до змісту поняття корпоративних прав, є право на отримання частини прибутку (дивідендів). Своєю чергою ОСББ є неприбутковою організацією і не має на меті одержання прибутку для його розподілу між співвласниками.

Науковий інтерес також має зіставлення понять корпоративних прав з поняттям частки у статутному капіталі товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю. Ці категорії є взаємопов'язаними, але не тотожними.

Традиційно до національного корпоративного законодавства правові норми, що визначають поняття та вимоги до статутних капіталів юридичних осіб, одночасно розміщені в різних нормативно-правових актах.

З визначення акціонерних товариств, а також товариств з додатковою та обмеженою відповідальністю, закріплених ст. 80 ГК України випливає, що під ними розуміються господарські товариства, які мають статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості (або поділених на частки, розмір яких визначається установчими документами).

Право власності на частку у статутному капіталі не може тлумачитись буквально, оскільки сама частка в натурі учаснику не належить. Інакше кажучи, частка в статутному капіталі не означає «частини статутного капіталу». Учасник, який зробив внесок до статутного капіталу, втрачає право власності на нього, отримуючи натомість певний обсяг корпоративних прав, передбачених законодавством та статутними документами відповідного товариства. Таким чином, набуття у власність особи частки у статутному капіталі товариства зумовлює виникнення у неї передбачених законодавством корпоративних прав. Можна погодитись із думкою О.С. Пилипенко про те, що оскільки відчуження частки без відчуження корпоративних прав не можливе, таким чином, можна зазначити, що поняття «частка в статутному капіталі» та «корпоративні права» співвідносяться як причина і наслідок [7, с. 33]. Аналогічної думки дотримується також В.М. Кравчук [12, с. 8].

Розвиваючи думку вказаних науковців щодо взаємопов'язаності корпоративних прав і частки в статутному капіталі товариства, можна відзначити, що і корпоративні права не можуть бути відчужені третій особою без відчуження частки в статутному капіталі товариства.

В.М. Кравчук зазначає, що правова природа акцій та часток у статутному капіталі товариства полягає в тому, що вони є різновидами одного правового явища – майнової участі в товаристві. За допомогою акції (частки, паю) відбувається юридичне закріплення права майнової участі особи в товаристві та забезпечується оборотоздатність цих прав як об'єктів цивільних правовідносин [10, с. 6]. Вартість акцій залежить від об'єктивних факторів, та може бути вирахована, проте, поряд з цим, на неї можуть вплинути й неочікувані фактори [13, с. 5].

Близьким за змістом до частки в статутному капіталі є поняття паю в кооперативах. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про кооперацію» паєм є майновий поворотний внесок члена (асоційованого члена) кооперативу у створення та розвиток кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки. Сплата паю є обов'язковою умовою для вступу до кооперативу [14]. Пай кожного члена кооперативу формується за рахунок разового внеску або часток впродовж певного періоду. Майнові внески оцінюються у грошовій формі. Розмір паю члена кооперативу залежить від фактичного його внеску до пайового фонду. Паї є персоналізованими й у сумі визначають загальну частку кожного члена кооперативу у майні кооперативу.

Однак, варто звернути увагу на той факт, що вести мову про наявність корпоративних прав доцільно виключно щодо виробничих кооперативів, які здійснюють господарську діяльність з метою одержання прибутку. У випадку, якщо кооператив є споживчим або обслуговуючим, його метою є надання послуг своїм членам, а не отримання прибутку. Як вказує С.С. Кравченко, підприємницькі товариства не можуть розглядатись в розумінні корпорації, оскільки їх учасники не мають тих майнових прав, які входять до складу корпоративних прав, адже підприємницькі товариства в разі одержання прибутку від певної діяльності не розподіляють його між учасниками [15, с. 7].

Висновки. У цілому можна констатувати, що хоча проблематика корпоративних відносин є надзвичайно актуальною як в теоретичному, так і практичному аспектах, правова доктрина до сьогодні не напрацювала універсальних загальноприйнятих підходів до розмежування корпоративних прав з суміжними правовими категоріями, що негативно впливає на ефективність реалізації та захисту цих прав.

Отже, введення чіткої дефініції «корпоративних прав» як об'єкту цивільних правовідносин на законодавчому рівні сприятиме такому розмежуванню, оскільки з'явиться можливість аналізу правовідносин через призму такої дефініції, а відтак і визначення їх як корпоративних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рішення Конституційного Суду України № 18-рп/2004 щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 ЦПК України (справа про охоронюваний законом інтерес) від 01.12.2004 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04#Text>.
2. Чечот Д.М. Суб'єктивне право и форми его защиты. Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1968. 71 с.
3. Богуш М.К. Інтереси учасників корпоративних відносин. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2013. № 3(97). С. 103–106.
4. Чайковська А.В. Поняття та види корпоративних інтересів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Випуск 3. Том 1. С.137–140.
5. Вінник О.М. До проблеми корпоративних конфліктів. *Університетські наукові записки*. 2012. № 1 (41). С.407–415.
6. Господарський кодекс України від 16.01. 2003 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
7. Пилипенко О.С. Застава корпоративних прав: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Харків, 2015. 165 с.
8. Сороченко А.В. Корпоративні права та обов'язки: господарсько правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2015. 20 с.
9. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з корпоративних правовідносин: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 4 від 25 лютого 2016 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004600-16#Text>.
10. Кравчук В.М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2010. 38 с.
11. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України № 2866-III від 29.11. 2001 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-14#Text>.
12. Кравчук В.М. Застава корпоративних прав. *Юридичний радник*. 2004. № 1 (3). С. 8–19.
13. Bhagat S., Romano R. Empirical studies of Corporate Law. Research Paper No. 316 / Yale Law School. New Haven, 2005. 112 p.
14. Про кооперацію : Закон України № 1087-IV від 10.07. 2003 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15#Text>.
15. Кравченко С.С. Юридична природа прав учасників господарських товариств: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2007. 18 с.